

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Russologica IV (2011)

Bożena Hrynkiewicz-Adamskich

Refleksy słowiańskiego kodu kulturowego w staroruskich nazwach osobowych nawiązujących do świata roślin

*Pamięci prof. Vladimira Nikolaeviča Toporova (1928–2005)
oraz prof. Nikity Il'iča Tolstoja (1923–1996)*

Siedemnastowieczne księgi celne północnego szlaku rzeczno¹ są rejestrami zawierającymi olbrzymią liczbę nazw indywidualnych, co czyni je nieocenionym źródłem materiału antroponimicznego. W przejrzanych przeze mnie dokumentach za lata 1633–1636 oraz 1678–1680 pochodzących z Wielkiego Ustiuga zostało poświadczonych łącznie 6101 męskich nazw osobowych (odpowiednio 3429 i 2672). Liczną reprezentację znalazły w nich antroponimy tradycyjne. Wobec postępującej akulturacji chrześcijańskiej słowiańskie nazwy osobowe odnotowane w badanych zabytkach piśmienniczych są już wprawdzie jedynie wyrwanymi ze swego pierwotnego kontekstu okruchami dawnej kultury, jednakowoż nawet tak szczątkowe dane zdają się odsyłać do złożonych koncepcji kosmologicznych. Zbiór analizowanych antroponimów zawiera m.in. liczne nazwy motywowane słownictwem roślinnym, które w moim przekonaniu **mogły** stanowić element rodzimego kodu kulturowego².

Do spojrzenia na odapelatywne nazwy osobowe badanego okresu z tej perspektywy skłoniły mnie poglądy V.N. Toporova (1979), który wypowiadając się w szeroko dyskutowanej kwestii sposobu, w jaki odbywało się przekazywanie wzorców kulturowych w społecznościach niepiśmiennych, zwrócił uwagę na prawdopodobne pełnienie przez pewne imiona osobowe funkcji konserwującej, polegającej na ich wykorzystywaniu przez tradycję w celu aktualizowania jej zasadniczych wartości³.

¹ W latach 1950–1951 ukazało się ich trzytomowe wydanie *Таможенные книги Московского государства XVII века. Северный речной путь: Устюг Великий, Сольвычегодск, Тотьма* (red. А.И. Яковлев), przy czym tom I zawierał dokumenty z lat 1633–1636, II – 1650–1656, III – 1675–1680.

² W pracach onomastycznych wiele uwagi poświęca się zagadnieniu odróżnienia odapelatywnych imion osobowych *sensu stricto* i charakteryzujących przezwisk. Dotychczas nie udało się wskazać ostrego kryterium takiego podziału. Celem niniejszej analizy jest wskazanie antroponimów o podstawach, których semantyka przemawia za funkcją optatywno-magiczną czy też konserwującą, o których dalej w tekście artykułu.

³ Autor ten poddał analizie m.in. technikę kodowania naczelnego bóstwa gromowładnego w tak lub inaczej genetycznie z nim związanych postaciach za pomocą nie jednego, lecz całego ciągu imion: *Gromowładca – Elias – Karp – Sidor – Siemion*, a także wyrazu *koziół*

W opinii tego autora, poprzez używanie nazwy w ten czy inny sposób nawiązującej do sytuacji mitycznej czy imienia postaci z nią związanej szeregowy członek społeczności zabezpieczał nomenklaturową i hipostatyczną dziedziczność wewnątrz danej tradycji i zapewniał translację modeli kulturowych z najmniejszymi stratami⁴. Wypracowane schematy nominacyjne i ekstensywne wykorzystywanie nazw osobowych umożliwiały dyskretną aktualizację związku z sytuacją początkową, a tym samym trwanie tradycji⁵.

Podstawę przedchrześcijańskich zapatrywań Słowian stanowił przy tym właściwy wszystkim kulturom tradycyjnym dychotomiczny podział uniwersum na sferę opanowaną przez ludzi („ten świat”) i drugą – dla nich obcą („tamten świat”), który znajdował liczne semiotyczne i symboliczne reprezentacje. Odniesienie dla wielu badanych antroponomów stanowiły nazwy obiektów przyrodniczych, pełniących funkcję granicy dzielącej obszar pod względem fizycznym na przestrzeń bezpieczną i niebezpieczną, strefę codziennej egzystencji i peryferia. **Krańce ziemi oswojonej** wyznaczały rzeki, jeziora, moczary, bagna, w których spotykały się ziemia i woda, ekumena i anekumena, domena ludzi i sił pozaziemskich, zob.: *край* ‘skraj, krawędź; brzeg, strona; ziemia, kraina, kraj’; dial. ‘las’ (> **Край***); *хохряк* ‘wzgórek, kępa, pło, pleso’ (> **Хохряк***); *дунай* ‘strumień, ruczaj; rzeka; woda’ (> **Дунай***); *колмак* ‘kępa, pło, spleja’ (> **Колмак***); *лузь* ‘łąka; wolna przestrzeń wodna pomiędzy płem, prześwit na zarastającym jeziorze; porośnięta lasem nizina i in.’ (> **Лузь***); *озерко*

(w czwartek, będący dniem poświęconym bóstwu piorunowemu, składano ofiarę z kozła). Podobny szereg taksonomiczny udało mu się też ustalić dla bóstwa żeńskiego: *Mokosz – Praskowia – Pjatnica – Matrona – Maria – Matka Boska* wraz z sekwencją wyrazów pospolitych: *pszczola – skowronek – kulik – tkactwo – przędzenie – woda – klucze*. Badane przezeń późne teksty folklorystyczne odzwierciedlają przy tym naturalnie częściową asymilację idei pogańskich z treściami chrześcijańskimi.

⁴ V.N. Toporov omawia to zjawisko w nawiązaniu do teorii domniemanego słowiańskiego „mitu podstawowego”, prezentującego konflikt pomiędzy głównym bóstwem (gromowładnym) i jego przeciwnikiem (wężem), wywołany zdradą żony Gromowładcy. Jej dzieci z powodu podejrzeń o bycie „cudzymi” zostają zamienione w chtoniczne zwierzęta (węże, robaki, myszy, krety itp.), owady, grzyby, nasiona roślin, z których wytwarza się napoje oszłamiające lub halucynogenne, jak również podstawowe kultury rolne, odznaczające się szczególną plennością. Tym samym zgładzenie dzieci (zwykle synów) powoduje możliwość ich corocznego progresywnie postępującego odradzania, z przejściem od kostnienia i ekstensywnego застою do dynamicznego i intensywnego rozkwitu (chaos > kosmos). Wiąże się ono z ideą obfitości i płodności, odebranej siłom nieczystym przez czynniki boskie.

⁵ Rozsiewanie tego typu informacji następowało przy tym dwutorowo: 1) poprzez dziedziczenie nazwy osobowej ojca (lub innego męskiego przodka) przez syna; 2) poprzez nominację dzieci jednego ojca za pomocą tej samej nazwy lub z wykorzystaniem nazw nawiązujących do tego samego precedensu (ros. *сквозное именованіе*). Przykłady antroponomów odapelatywnych motywowanych wyrazami pospolitymi należącymi do tego samego pola semantycznego, używanych przez członków jednej rodziny (jednego pokolenia lub różnych pokoleń) zob.: Веселовский 1974: 285, 328; Wójtowicz 1986: 67; Унбегаун 1989: 166–167. W analizowanych zapisach siedemnastowiecznych napotkałam świadectwa nadawania tego samego imienia rodzonym braciom: *Иван да Иван Ивановы же дети* (16.03.1679); *Иван Стефанов сын Обуздин Меньшей ... Иван же Стефанов Большой* (15.09.1679 i 10.11.1679).

'jeziorko' (> **Озерко***); *пустоха* 'pustkowie, odludzie' (> **Пустоха***); *ручей, ручай* 'potok, ruczaj, rozтока' (> **Ручей***).

Strefy te porastała specyficzna roślinność: *белоус* 'bliźniczka psia trawka' (> **Белоус**); *ягель* 'porosty; chrobotek reniferowy' (> **Ягель***); *куст* 'krzew, krzak' (> **Куст***); *мох* 'mech' (> **Мох***); *ольшняк, олешник* 'olszyna, ols, oles', *ольшак, ольшаг* 'nizinne miejsce lub niewielkie mokradło porośnięte olszą' (> **Ольшук***); *рогоза, рогоз* 'pałka szerokolistna, rogoża' (> **Рогоза***); *ситник* 'sit; sitowie' (> **Ситник**); *согра* 'zarośla; tajga; mokradło, kąpiaste bagno' (> **Согра***); *шаста* 'mech porastający pnie drzew' (> **Шаста***).

Szczególny stosunek Słowian do **lasu** odzwierciedlają antroponimy motywowane różnymi jego określeniami: *чаща* 'gąszcz, gęstwina leśna, matecznik, knieja' (> **Чаща***); *частик* 'gęstwina leśna; częstokół' (> **Частик***); *дубрава / дуброва* 'las liściasty, dąbrowa'; dial. 'trawa' (> **Дуброва***). Las był pojmowany jako jedna z form chaosu i jego ekwiwalent, siedziba i teren działania sił nieczystych. Tutaj możliwe było przekroczenie granic świata pozagrobowego. W rytuałach inicjacyjnych okresowa izolacja w lesie symbolizowała śmierć, po której następowały „ponowne narodziny”. Również mokradła, trzęsawiska, jeziora uznawano za miejsca medialne, strefy graniczne pomiędzy światem ludzi i strefą dzikości. Demony przyrody symbolizowały jej złowrogi charakter i stanowiły potencjalne zagrożenie, toteż w relacjach z naturą ludzie zachowywali daleko posuniętą ostrożność. Las pozostawał obszarem nieoswojonym, kryjącym wiele zagrożeń, rządzonym przez inne moce, chociaż zapewniał byt i wraz z występującymi w nim roślinami oraz zwierzętami był równocześnie traktowany jako symbol obfitości i płodności.

Drzewa stanowiły i stanowią charakterystyczny element środowiska przyrodniczego Słowiańszczyzny. Osiąganymi rozmiarami i długowiecznością przewyższają inne spotykane na jej terytorium organizmy roślinne. Drzewa kodyfikowały w kulturze tego obszaru energię życiową, nieśmiertelność, nieograniczoną moc, odradzającą się w cyklu pór roku siłę witalną (szerzej o tym Marczevska 2001). Dla ich utwierdzenia się w tradycyjnej wyobraźni jako wariantów zmaterializowanej *axis mundi* decydująca była pionowa orientacja i obejmowanie wszystkich sfer Kosmosu. Stawały się tym samym centrami rytualnymi, wypełniając rolę mediacyjną podczas składania ofiar (por. święte gaje Słowian). Same w sobie nie stanowiły przedmiotu kultu. Czczono je jako symbole sił oraz istot nadprzyrodzonych. Drzewami szczególnymi były przy tym dla Słowian dąb i lipa (na obszarze wschodnim również brzoza), odpowiednio o symbolice męskiej i żeńskiej, stanowiące roślinne konkretyzacje przeciwstawnych sił działających w kosmosie (Tomiccy 1975: 85–88; Kowalski 1998: 33–37). Silna antropomorfizacja elementów otoczenia przyrodniczego i materialnego stanowiła refleks tradycyjnego widzenia świata w całej jego złożoności na wzór i podobieństwo społeczności ludzkiej⁶. Rośliny – niczym ludzi – klasyfikowano według kryterium płci, jako że należały w tym samym stopniu, co człowiek do naturalnego porządku świata. Tradycyjne wyobrażenia słowiańskie koncentrowały się przy tym wokół opozycji „żeński/niski/wilgotny” i „męski/wysoki/suchy” (Kowalik 2004: 71, 212–215). W związku z tym gatunkom drzew porastających obniżenia terenu oraz obszary podmokłe przypisywano zazwyczaj atrybucję żeńską (np. olcha,

⁶ Wiele uwagi problematyce nadawania otaczającemu światu witalnych znaczeń i jego seksualizacji w kulturach archaicznych poświęcił M. Eliade (2003: 33–42).

wierzba, czeremcha, kalina). Skojarzenie drzewa i wody wzmacniało w tym przypadku symbolikę płodnościową.

Za podstawy siedemnastowiecznych antroponomów północnoruskich posłużyły następujące nazwy drzew: **dąb** (*дуб* > **Дуб***), **lipa** (*липа* > **Липа***), **brzoza** (*береза* > **Береза**), **wierzba** (*райда* > **Райда***), a także **sosna** (*сосна* > **Сосна***) i **świerk** (*ёлка* > **Ёлка***). Nie podlegająca zmianie w rytmie wegetacyjnym wieczna zieleń drzew szpilkowych bywała kojarzona z przestrzenią nieodróżnicowaną, zaświatami. Rośliny iglaste wiązano ze śmiercią, stąd, z jednej strony, przypisywano im właściwości medycyngne, z drugiej natomiast stosowano w zabiegach związanych ze stymulowaniem mocy witalnych i płodności.

Wśród **pozostałych roślin dziko rosnących**, których nazwy dały asumpt badanym antroponomom, najliczniejszą grupę tworzyły gatunki występujące na obszarach granicznych w odczuciu ludności chłopskiej, tzn. na terenach podmokłych, nad brzegami rzek i jezior, w lasach i przy drogach, m.in.: **borówka brusznica** (*брусенка* > **Брусенка***), **dziewięli leśny** (*дудник* > **Дудник***), **cykoria podróznik** (*щербак* > **Щербак**), **ślaz** (*проскуряк* > **Проскуряк***), **mniszek pospolity** (*пушник* > **Пушник***), **dziewięciornik błotny** lub **bobrek trójlistkowy** (*поповка* > **Поповка***), **przetacznik leśny** (*синюшка* > **Синюшка**). Roślinom tym przypisywano z reguły moce uzdrawiające i magiczne. Wiele nazw osobowych było motywowanych określeniami gatunków o pewnym znaczeniu żywieniowym, m.in. **lebiody** (*селедник* > **Селедник***), **rzeżuchy** (*сердечник* > **Сердечник***) i **stokłosa** (*костёр* > **Костёр***). Co ciekawe, młode liście lebiody i rzeżuchy są jadalne, podczas gdy starsze wykazują właściwości toksyczne. W badanym materiale imienniczym zostały zaświadczone również nazwy innych roślin trujących, m.in. **firletki lepkiej** lub **kokornaku** (*смольник* > **Смольник***), **czworolistu pospolitego**, **kokoryczki wonnej** lub **czernca gronkowego** (*воронец* > **Воронец***).

W funkcji siedemnastowiecznych podstaw antropomicznych odnotowano także nazwy roślin o działaniu psychoaktywnym: **lulek** (*беленица* > **Беленица***), **psianka słodkogórz** (*грезд* > **Грезд***), **tatarak** (*лепиха* > **Лепиха***) oraz wzmiankowana wcześniej **borówka brusznica**, stosowana w celu wzmacniania wizji. W opinii A. Kowalika (2004: 231), stan rytualnego odurzenia, uzyskiwany w wyniku picia wywarów czy palenia roślin o właściwościach halucynogennych współgrał najprawdopodobniej z wyobrażeniami Słowian na temat „innej” przestrzeni. Z czasem substytutem służących osiągnięciu obrzędowej ekstazy intoksykantów pochodzenia roślinnego stały się napoje oszałamiające, m.in. miód pitny i piwo. Jednak dla nadania im ostrzejszego smaku i większej mocy wciąż krzepiono je m.in. tatarakiem, jagodami wilczego łyka, bielunia, startymi na proch suszonymi liśćmi konopi, lulkiem, kąkolem, bagnem pospolitym, sokiem z zielonych makówek (Kowalik 2004: 328). Po odkryciu techniki destylacji alkoholu trunki te zostały zastąpione gorzałką. Również **grzyby** z racji występowania w lasach i miejscach wilgotnych, a także posiadania przez wiele spośród nich właściwości toksycznych i halucynogennych uznawano za organizmy medycyngne. W badanym materiale odnotowano nazwy m.in. niejadalnego **mleczaja bukowego** (*белянка* > **Белянка***) i **mleczaja biela** (*груздъ* > **Груздъ***) o ostrym smaku, spożywanego wszelako w Rosji po różnorodnych maceracjach i zasoleniu lub ukiszeniu. U podstaw jednego z antroponomów le-

gła ponadto nazwa **huby brzozej** (*чара* > **Чара***), z której wytwarza się obecnie preparaty o działaniu przeciwnowotworowym.

W kulturach indoeuropejskich żywność, w tym **rośliny uprawiane w celach spożywczych**, pełniła funkcję medium pomiędzy naturą a kulturą (zob. Kempniński 1993: 470–472), co przejawiało się w szeregu zwyczajów (ugoszczenie jadłem, niwelujące różnicę między „swoim” i „obcym”, ucztowanie w miejscach pochówku w celu zjednoczenia żywych i umarłych, wzywianie duchów zmarłych na wspólny posiłek, składanie ofiar z pokarmów). W charakterze podstaw antroponimicznych użyto następujących nazw roślin uprawnych: **brukwi** (*бушман* > **Бушман***) i **rzepy** (*pena* > **Пена***), uznawanych przy tym za żeńskie i stosowanych w leczeniu chorób kobiecych, **cebuli** (*цивуля* > **Цывуля***), której ze względu na bardzo intensywny zapach przypisywano działanie antydemoniczne, odznaczającego się wysoką plennością i wchodzącego w skład potraw ofiarnych **grochu** (*горох* > **Горох***), zapomnianej rośliny oleistej **lnianki siewnej**, zwanej też **rydzem** (*льняник* > **Льяник**), a także **jęczmienia** (*ячень* > **Ячень***).

Przeгляд słownictwa roślinnego motywującego analizowane nazwy osobowe uprawnia do wniosku, iż w okresie XVII wieku na północnych ziemiach ruskich żywa pozostawała wiara w nadprzyrodzoną moc natury, a tradycyjne wierzenia i zaufanie do środków magicznych nie zostały całkowicie wyparte przez ideologię chrześcijańską. Zrekonstruowane z siedemnastowiecznych antroponimów określenia roślin odnoszą się do gatunków o rozbudowanej symbolice i licznych zastosowaniach rytualnych, a przez to zajmujących istotną pozycję kultową w systemie religijnym Słowian wschodnich⁷. Tworzą one kilka podstawowych podzbiorów: 1) rośliny porastające obszary graniczne w rozumieniu społeczności rolniczych; 2) drzewa w przekonaniu ludowym wyobrażające oś kosmiczną i symbolizujące odnawialną energię kosmiczną; 3) rośliny halucynogenne i trujące; 4) rośliny uprawne. Nie sposób naturalnie autorytatywnie wypowiedzieć się o indywidualnych pobudkach towarzyszących ich nadawaniu. Wielce prawdopodobne wszelako, że nazwy osobowe odsyłające do innych, nie-ludzkich obszarów rzeczywistości pełniły funkcje religijno-magiczne. Możliwe, że nadanie komuś nazwy motywowanej wyrazem pospolitym oznaczającym organizm związany z otoczeniem przyrodniczym miało sprawić, że jej nosiciel będzie partycypował w cechach obiektu określanego początkowo tym mianem. Tym samym trudno wykluczyć, że mamy tu do czynienia z przejawami odmiennego pojmowania czasu i niezwykle intrygującego zjawiska projektowania przyszłości w kulturze niepiśmiennej (zob. o tym Lotman 2001: 245–253). Pośrednim celem nominacji z wykorzystaniem takich nazw mogło też być uchronienie przed zapomnieniem zdobytej w toku dziejów wiedzy teoretycznej o swoistych właściwościach pewnych obiektów, w danym wypadku gatunków flory. Jak więc wiadać, uprawnione zdaje się **przypuszczenie**, iż użycie przynajmniej niektórych nazw nawiązujących do świata roślin w charakterze podstaw antroponimicznych **mogło** nie stanowić dzieła przypadku i efektu indywidualnej decyzji jednostki dokonującej nominacji, lecz raczej być wynikiem działań większej zbiorowości ludzkiej. Należy jednak z całą mocą podkreślić, iż przedstawione tutaj poglądy mają w całości charakter bardzo hipotetyczny i wymagają dalszych dogłębnych interdyscyplinarnych

⁷ Obszerne charakterystyki wielu roślin o funkcji znaczącej w systemie wierzeń słowiańskich zawierają prace: Tolstoj 1995, 1999, 2004, 2009; Kowalski 1998 i Szcześniak 2008.

studiów na szerokim materiale. Dodatkowe światło na analizowane zagadnienie mogłyby rzucić badania z zakresu etnografii i antropologii kulturowej. Jako iż w obrębie wskazanych pól badawczych nie otrzymałam systematycznego wykształcenia, powyższe dociekania siłą rzeczy mają dość powierzchowny charakter.

Literatura

- Eliade M., 2003, *Kowale i alchemicy*, tłum. A. Leder, Warszawa.
- Kempiński A.M., 1993, *Słownik mitologii ludów indoeuropejskich*, Poznań.
- Kowalik A., 2004, *Kosmologia dawnych Słowian*, Kraków.
- Kowalski P., 1998, *Leksykon – znaki świata: omen, przesąd, znaczenie*, Warszawa–Wrocław.
- Lotman Y.M., 2001, *Universe of the Mind. A Semiotic Theory of Culture*, London–New York.
- Marczewska M., 2001, *Aspekty wierzeniowe w językowym obrazie drzew*, [w:] A. Dąbrowska, I. Kamińska-Szmaj (red.), *Język a Kultura*, t. 16: *Świat roślin w języku i kulturze*, Wrocław, s. 83–98.
- Tomiczy J. i R., 1975, *Drzewo życia. Ludowa wizja świata i człowieka*, Warszawa.
- Szcześniak K., 2008, *Świat roślin światem ludzi na pograniczu wschodniej i zachodniej Słowiańszczyzny*, Gdańsk.
- Wójtowicz M., 1986, *Древнерусская антропонимия XIV–XV вв. Северо-Восточная Русь*, Poznań.
- Веселовский С.Б., 1974, *Ономастикон. Древнерусские имена, прозвища и фамилии*. Москва.
- Толстой Н.И. (ред.), 1995, *Славянские древности. Этнолингвистический словарь в пяти томах*, т. 1, Москва.
- Толстой Н.И. (ред.), 1999, *Славянские древности. Этнолингвистический словарь в пяти томах*, т. 2, Москва.
- Толстой Н.И. (ред.), 2004, *Славянские древности. Этнолингвистический словарь в пяти томах*, т. 3, Москва.
- Толстой Н.И. (ред.), 2009, *Славянские древности. Этнолингвистический словарь в пяти томах*, т. 4, Москва.
- Топоров В.Н., 1979, *Об одном способе сохранения традиции во времени: имя собственное в мифологическом аспекте*, „Проблемы славянской этнографии”, Ленинград, с. 141–154.
- Унбегаун Б., 1989, *Русские фамилии*, Москва.

(po cytacie podano numer tomu i stronę oraz datę odnotowania nazwy osobowej; asteryskiem oznaczono formy zrekonstruowane z patronimików)

Indeks wzmiankowanych antropimów

- Белоус:** Федор Белоус I 153, 1.08.1634; Первой Иванов сын Белоусов I 250, 13.07.1636.
- Беленица*:** Ондрей Беленицын I 252, 23.07.1636.
- Белянка*:** Степан Белянкин I 79, 13.10.1633.
- Береза:** Береза Савин I 179, 24.02.1636; Ермола Прокопьев Березин III 367, 18.02.1680; Игнатей Анисимов Березиных III 279, 17.11.1679; Илья Прокопьев Березиных III 286, 22.12.1679.

- Брусенка***: Семен Брусенкин I 61, 27.03.1634.
- Воронец***: Борис Воронцов III 259, 6.01.1679.
- Горох***: Левка Горохов I 133, 28.12.1634; Стефан Горохов I 279, 9.01.1636; Яков Степанов Горохов III 193, 14.09.1678; Василий Иванов Горохов III 261, 2.02.1679; Лука Иванов Горохов III 327, 8.09.1679.
- Грезд***: Лазарь Третьяков сын Грездов I 11, 3.09.1633; Илья Грездов I 108, 13.09.1634; Лазарь Иванов сын Грездов I 159, 4.09.1635.
- Груздь***: Павел Груздев I 92, 17.01.1634; ...у Полюяна Агафонова Груздевых III 249, 6.12.1678.
- Дуб***: Лука Никитин Дубов III 390, 17.03.1680.
- Дуброва***: Яков Иванов сын Дубровин III 173, 8.07.1679.
- Дудник***: Терентей Дудников I 132, 20.11.1634; Трофим Дудников I 137, 22.03.1635; Алексей Афонасьев Дудников I 176, 7.02.1636.
- Дунай**: Дунай Васильев I 174, 29.01.1636.
- Ёлка***: Михайла Георгиев[а] сына Елкина Г. III 161, 20.02.1679.
- Колмак***: Григорей Сидоров сын Колмаков III 148, 9.12.1678 / Григорей Сидоров Колмаковых III 282, 4.12.1679; Василий Дементьев Калмаковых III 370, 19.05.1680.
- Костёр***: Василий Денисов сын Костров I 97, 20.03.1634.
- Костором***: Федор Васильев Костромин III 384, 6.01.1680.
- Край***: Яким Евдокимов Краев III 247, 6.12.1678 / Яким Евдокимов Краевых III 244, 6.12.1678.
- Куст***: Шестак Кустов I 31, 15.01.1634; Дмитрий Яковлев сын Кустовых I 211, 11.10.1635.
- Лепиха***: Богдан Лепихин I 217, 21.01.1636; Иван Лепихин III 379, 30.11.1679; Зиновей Иванов Лепихин III 216, 25.10.1678.
- Липа***: Тихон Володимеров сын Липин I 262, 23.12.1635; Тихон Липин I 271, 11.06.1636; Феррапонт Яковлев Липин III 230 14.01.1679.
- Лузь***: Семена Евстафьева Лузина Г. III 313, 15.08.1680.
- Льяняник**: Иван Осипов Льяняник I 24, 18.10.1633.
- Мох***: Михайло Трофимов Мохов III 251, 6.12.1678.
- Озерко***: Иван Филипов сын Озерков I 244, 6.05.1636.
- Ольшук***: Семен Иванов Олшукон III 368, 16.03.1680.
- Поповка***: Ивану Поповкину D. I 68, 27.09.1633.
- Пустоха***: Яков Панкратьев Пустохин III 243, 6.12.1678.
- Пушник***: Ивану Пушникову D. I 137, 22.03.1635.
- Райда***: Аникий Михайлов сын Райдин I 95, 27.02.1634; ...на [...] Дементье Михайлове сыне Райдине I 286, 4.08.1636.
- Репа***: Федор Степанов Репин I 17, 27.09.1633 ...у Ивана Никитина Репиных III 249, 6.12.1678.
- Рогоза***: Михайло Рогозин III 369, 17.04.1680; Тарасий Васильев Рогозин III 240, 9.06.1679.
- Ручей***: Михайло Ульянов Ручьевских III 389, 17.03.1680.
- Селедник**: Елфим Селедник I 251, 14.07.1636.

- Сердечник*:** *Василей Савин Сердешников* III 257, 30.11.1678; *Пантелей Савин Сердешников* III 260, 6.01.1679.
- Синюшка*:** *Михайло Яковлев Синюшкин* I 269, 2.05.1636.
- Ситник:** *Фрол Яковлев сын Ситник* I 221, 18.03.1636; *Ташлык Ситников* I 221, 19.03.1636.
- Смольник*:** *Агафон Иванов Смольников* III 217, 25.10.1678; ...у *Ивана Григорьева Смольникова* III 249, 6.12.1678.
- Сосна*:** *Третьяк Елизарьев сын Соснин* I 247, 10.06.1936; *Иван Яковлев сын Соснин* III 158, 9.02.1679.
- Цывуля*:** *Иван Цывулин* I 62, 5.09.1633; *Иван Михайлов сын Цывулин* I 213, 3.12.1635; *Федор Артемьев Цывулин* III 207, 25.10.1678.
- Хохряк:** *Хохряк Естеев* I 181, 11.03.1636; *Никита Хохряков* I 185, 28.03.1636.
- Чага*:** *Трифан Чягин* I 264, 21.02.1936; *Лазарь да Кирило Романовы дети Чагины* III 371, 29.05.1680.
- Частик*:** *Иван Григорьев сын Чястиков* I 261, 4.12.1635; *Роман Григорьев сын Чястиков* I 260, 25.10.1635.
- Чаща*:** ...у *Петра Антонова Чащиных* III 245, 6.12.1678.
- Шастра*:** *Артемей Жданов сын Шастин* I 98, 27.04.1634; *Ждану Шастину* D. I 135, 19.02.1635.
- Щербак:** *Тимофей Богданов Щербак* I 266, 7.03.1636.
- Ягель*:** *Филип Иванов сын Яглин* I 267, 23.03.1636.
- Ячень*:** *Иван Леонтьев Яченев* III 217, 25.10.1678.

Реликты славянского культурного кода в древнерусских антропонимах, мотивированных названиями растений

Резюме

Предметом анализа в настоящей статье являются отапеллятивные антропонимы, мотивированные фитонимами и смежной лексикой, засвидетельствованные в таможенных книгах северного речного пути 1633–1636 и 1678–1680 гг. Традиционные личные именованя являлись неотъемлемой частью дохристианской славянской культуры. Данная разработка имеет целью обратить внимание исследователей на возможное выполнение формами данного типа – наряду с номинативными задачами – и консервирующей функции, заключающейся в хранении и передаче ключевой для традиции информации. По всей вероятности, антропонимы, в основе которых легли названия растений с развернутой символикой и культовым использованием, могли присваиваться в целях кодификации основных цивилизационных моделей и ценностей славянского мировоззрения.